

QuickScan Opsporen Ontplofbare Oorlogsresten

Buiten Stad Hoorn Gemeente Hoorn

IDDS Explosieven B.V.

Datum : 24 oktober 2024
Kenmerk : A2540-04/KMA/QS1
In opdracht van : 5.1.2e
Auteur : 5.1.2e (historicus)
5.1.2e
Status : Definitief
Versie : 2.0

ACCORDERING

QuickScan Opsporen Ontploffbare Oorlogsresten Buiten Stad Hoorn Gemeente Hoorn Kenmerk: A2540-04/KMA/QS1

Benadrukt wordt dat onderhavige rapportage geen historisch vooronderzoek conform het Certificatieschema Vooronderzoek en Risicoanalyse ontplofbare oorlogsresten (CS-VROO-01) betreft. Daarom zijn IDDS Groep, IDDS Explosieven B.V. en IDDS niet juridisch aansprakelijk voor de inhoud van dit document en niet voor welke schade dan ook, direct en/of indirect, op welke wijze ontstaan door en/of voortvloeiend uit het gebruik van de informatie in dit document.

Afbeelding voorpagina: Luchtfoto uit 1939 van Hoorn. Bron: Beeldbank NIMH, Collectie Foto Technische Dienst Luchtvaartafdeeling, objectnummer 2011-0266

Gezien en goedgekeurd door		Functie	Datum	5.1.2e
Organisatie	Naam			
IDDS Explosieven B.V.	5.1.2e 5.1.2e	Historicus Adviseur Opsporen Ontploffbare Oorlogsresten	5.1.2e	
IDDS Explosieven B.V.	5.1.2e 5.1.2e	Senior Deskundige Opsporen Ontploffbare Oorlogsresten	24-10-202	.1.

© IDDS Explosieven B.V. Alle rechten voorbehouden.

Inhoudsopgave

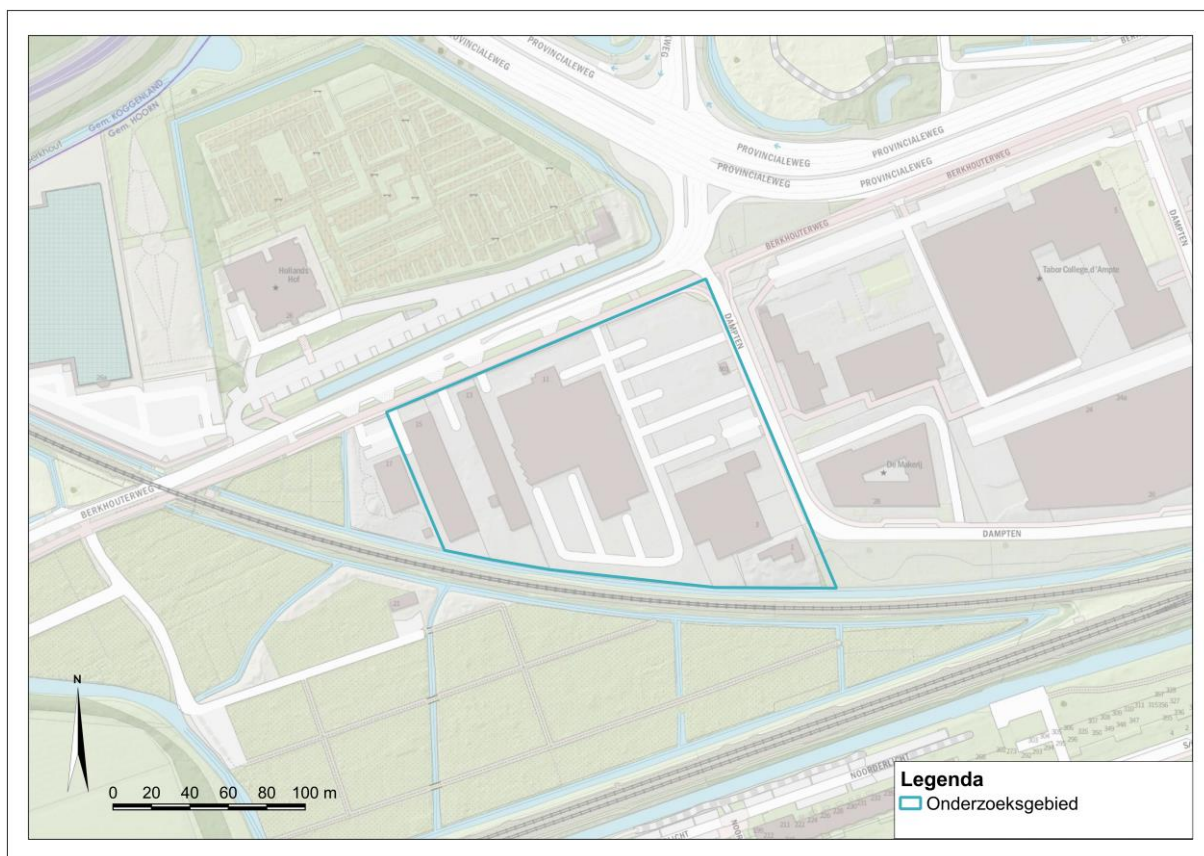
1.	Inleiding	4
1.1	Aanleiding van de QuickScan ontplofbare oorlogsresten	4
1.2	Historisch vooronderzoek ontplofbare oorlogsresten	5
2.	Aanvullend onderzoek	7
2.1	Aanvullende bronnen	7
2.2	Resultaten aanvullende bronnen	7
3.	Conclusie en advies	8
3.1	Conclusie	8
3.2	Advies	9
	Bijlage 1: Protocol spontaan aantreffen ontplofbare oorlogsresten	10

1. Inleiding

1.1 Aanleiding van de QuickScan ontplofbare oorlogsresten

In de nabije toekomst staan diverse grondroerende werkzaamheden binnen het onderzoeksgebied Buiten Stad Hoorn, binnen de gemeente Hoorn (provincie Noord-Holland) gepland. Door de opdrachtgever is gevraagd een QuickScan naar ontplofbare oorlogsresten uit te voeren voor het onderzoeksgebied. Achtergebleven ontplofbare oorlogsresten uit de Tweede Wereldoorlog in de Nederlandse bodem kunnen een risico vormen binnen de realisatie van een project.

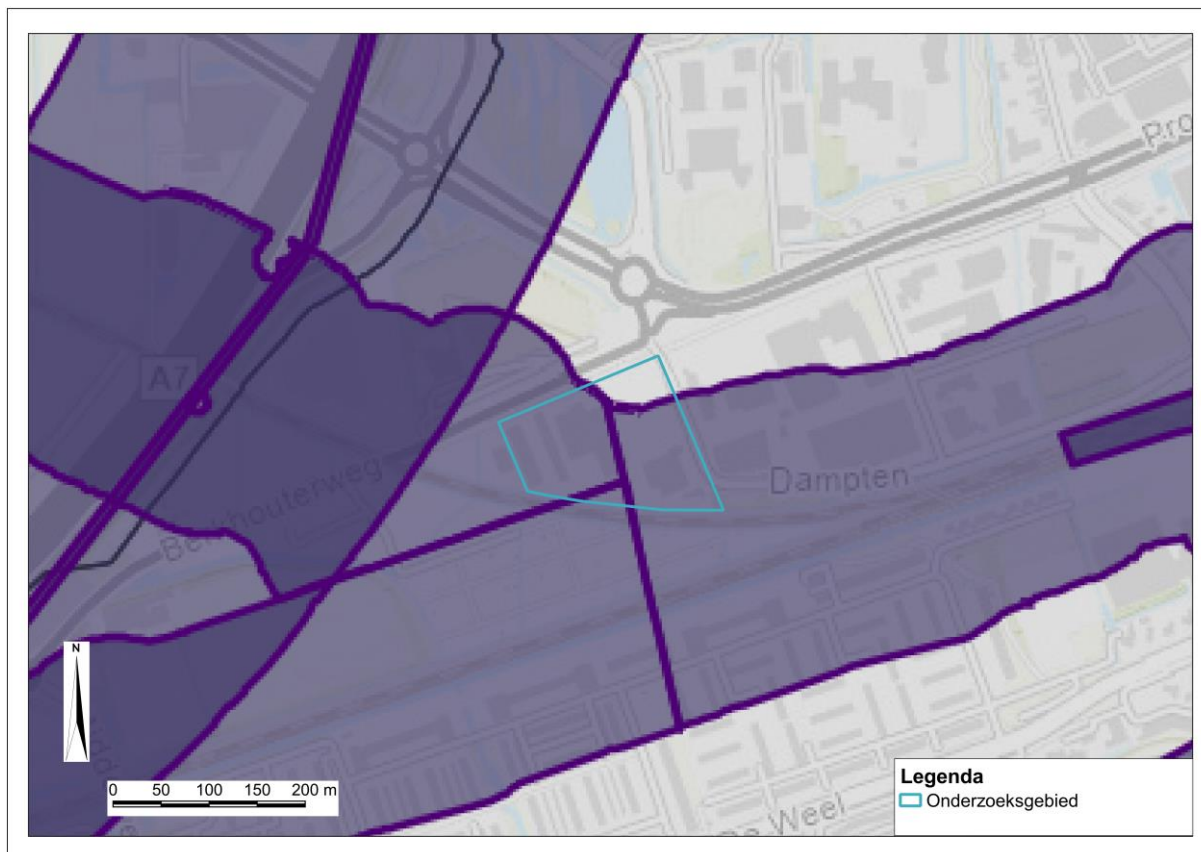
Vanzelfsprekend is het aantreffen van ontplofbare oorlogsresten gevaarlijk, maar naast de veiligheidsrisico's kan ook druk op planning en budget ontstaan. Hiernaast is er in de Arbeidsomstandighedenwet (artikel 4.10.lid 2) een verplichting jegens de werkgevers opgenomen dat deze de risico's van het werk in kaart moeten brengen. Derhalve dient er tijdens de voorbereiding van een project altijd gekeken worden of er tijdens de uitvoering van het project risico's zijn doordat er zich in het onderzoeksgebied mogelijk ontplofbare oorlogsresten bevinden.

Figuur 1: Het onderzoeksgebied Buiten Stad Hoorn te Hoorn is weergegeven met blauwe omkadering.

1.2 Historisch vooronderzoek ontplofbare oorlogsresten

Na raadpleging van de VEO Bommenkaart¹ blijkt dat er, voor zover bekend, voor bijna het gehele onderzoeksgebied al een historisch vooronderzoek naar ontplofbare oorlogsresten is uitgevoerd (zie onderstaande figuur).

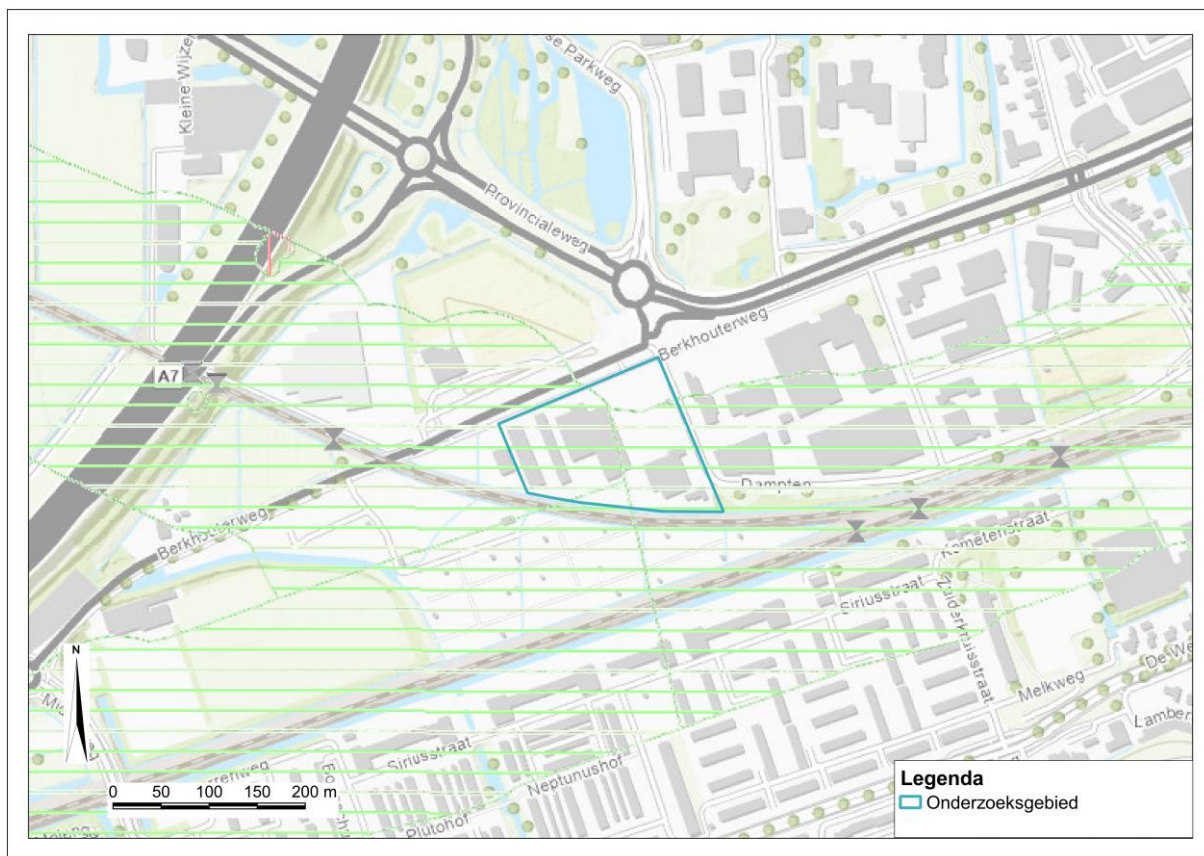
Figuur 2: De paarse gebieden duiden op historische vooronderzoeken die voor en in nabijheid van het onderzoeksgebied zijn uitgevoerd.

Op basis van de VEO bommenkaart blijkt dat de vooronderzoeken zijn uitgevoerd voor de spoorlijn, die direct in nabijheid van het onderzoeksgebied ligt (de spoorlijn ligt op circa 15 meter van het onderzoeksgebied). IDDS Explosieven B.V. heeft de webapplicatie RailMaps van ProRail geraadpleegd om te zien of er verdachte gebieden uit dit onderzoek naar voren zijn gekomen. RailMaps is de ProRail-brede viewer voor en van geografische gegevens. Van een grote diversiteit aan objecten kan informatie in de kaart worden opgevraagd, waaronder ontplofbare oorlogsresten. Op basis van de kaart blijkt dat het onderzoeksgebied onverdacht is op het aantreffen van OO (zie figuur 3).

IDDS Explosieven B.V. heeft bij ProRail navraag gedaan inzake het onverdachte gebied. Hierbij zijn twee vooronderzoeken (inclusief rapportages) opgevraagd om de bronnen te analyseren en het onverdachte gebied te kunnen duiden. De volgende rapportages zijn ontvangen:

- Vooronderzoek Conventionele Explosieven Bovenleidingportalen Hoorn KM. 20.6- KM. 22.4, uitgevoerd door BeoBOM, met projectnummer L-005034 d.d. 12 maart 2018;
- Addendum historisch vooronderzoeken Redesignproject L-004893, uitgevoerd door T&A Survey met projectnummer GPR5420.38 d.d. 28 augustus 2017.

¹ VEO Bommenkaart. Adviesbureaus aangesloten bij de Vereniging Explosieven Opsporing delen op dit platform onderzoeksresultaten en wisselen kennis en informatie uit.

Figuur 3: Op basis van RailMaps is het onderzoeksgebied onverdacht op het aantreffen van OO. Bron: RailMaps.

IDDS Explosieven B.V. heeft beide rapportages geraadpleegd. Beide onderzoeken zijn opgesteld conform het werkveldspecifiek certificatieschema voor het opsporen van conventionele explosieven (WSCS-OCE), waarbij de bronnen geraadpleegd zijn die volgens dit schema verplicht waren. Per 2021 is er een nieuw schema inwerking getreden inzake het uitvoeren van historische vooronderzoeken. De gebruikte bronnen in het onderzoek van BeoBom komen overeen met de verplichte bronnen zoals die verplicht zijn conform het Certificatieschema Vooronderzoek en Risicoanalyse Ontploffbare Oorlogsresten (CS-VROO).

Zoals eerder aangegeven, zijn er in beide vooronderzoeken voor het onderzoeksgebied geen verdachte gebieden uitgekomen.

2. Aanvullend onderzoek

2.1 Aanvullende bronnen

De beide vooronderzoeken zijn bruikbaar voor de QuickScan, maar voor de volledigheid heeft IDDS Explosieven B.V. nog diverse bronnen geraadpleegd, waaronder:

- Gevechtsverslagen en -rapporten van de Meidagen 1940 (collectie 409 van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie);
- De collectie Duitse verdedigingswerken, bestaande uit rapporten, verslagen en kaarten die door het Nederlandse verzet tijdens de oorlog zijn gemaakt (collectie 575 van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie);
- Een luchtfoto van 26 februari 1945, geraadpleegd via [Wageningen University & Research](#):

Ook onderstaande bronnen geraadpleegd bij het uitvoeren en opstellen van deze QuickScan ontplofbare oorlogsresten:

- [VEO Bommenkaart](#);
- [Ruimtelijkeplannen.nl](#)
- [TopoTijdreis](#);
- [Verliesregister Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945](#);
- Fotocollectie van het Nationaal Archief;
- Beeldbank van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH);
- G.J. Zwanenburg, *En nooit was het stil...Kroniek van een luchtoorlog* (dl 1&2; Den Haag 1991-1993);
- M. Middlebrook en C. Everitt, *The Bomber Command War Diaries. An operational reference book 1939-1945* (Leicester 1996);
- Defence overprint Sheet 340 Hoorn, *Library and Archives Canada*.

2.2 Resultaten aanvullende bronnen

In de aanvullende bronnen is gezocht naar indicaties die wijzen op oorlogshandelingen in of in directe nabijheid van het onderzoeksgebied:

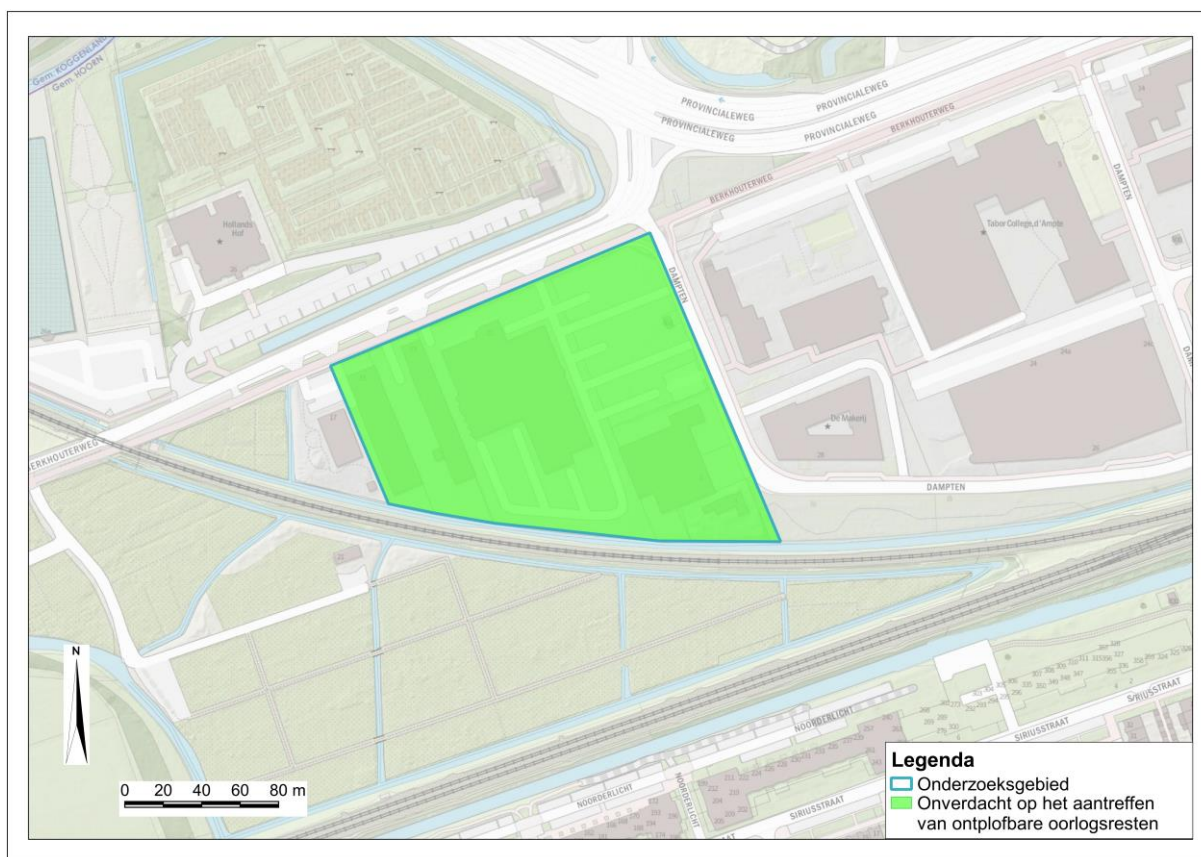
- Topotijdreis: op deze website is op een topografische kaart van de Tweede Wereldoorlog waarneembaar dat het onderzoeksgebied direct aan de spoorlijn Hoorn- Alkmaar ligt. Het is een mogelijke doelwit van geallieerde vliegtuigen, daar deze tijdens de oorlog veelvuldig het Nederlandse spoorwegnetwerk aanvielen met jachtbommenwerpers.
- Literatuur: in de geraadpleegde literatuur zijn voor Hoorn diverse aanwijzingen te vinden, maar geen van die aanwijzingen is relevant voor het onderzoeksgebied.
- Collecties 409 en 575 van het NIMH: geen relevante resultaten voor zoekterm 'Hoorn.' De stukken in collectie 409 verwijzen naar Nederlandse commandanten met de achternaam 'van Hoorn.' De stukken in collectie 575 verwijzen naar het plaatsje 'Den Hoorn', gelegen in de provincie Zuid- Holland en niet relevant voor het onderzoeksgebied Buiten Stad Hoorn.
- Studiegroep Luchtoorlog [vliegtuigcrashregister](#): diverse resultaten voor 'Hoorn,' maar geen van de crashes of noodlandingen van de vliegtuigen is relevant voor het onderzoeksgebied.
- Wageningen University & Research: [de geraadpleegde luchtfoto](#) van 26 februari 1945 geeft geen aanwijzingen voor oorlogshandelingen, zoals kraters ten gevolge van afwerpmunitie of Duitse stellingen (loopgraven, bunkers en geschutstellingen).

Naast de geraadpleegde vooronderzoeken, zijn er in de aanvullende bronnen geen resultaten gevonden die duiden op aanwijzingen om tot een andere conclusie te komen dan

3. Conclusie en advies

3.1 Conclusie

IDDS Explosieven B.V. heeft diverse bronnen geraadpleegd om te achterhalen of het onderzoeksgebied tijdens de Tweede Wereldoorlog betrokken is geweest bij oorlogshandelingen. Naast de vooronderzoeken, zijn ook literatuur, de archieven van het NIMH en een luchtfoto van februari 1945 geraadpleegd. Er zijn geen indicaties dat er binnen het onderzoeksgebied ten tijde van de Tweede Wereldoorlog oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden die doen vermoeden dat er binnen het onderzoeksgebied ontplofbare oorlogsresten te verwachten zijn. Zodoende kan het onderzoeksgebied als onverdacht worden beschouwd (zie onderstaande figuur 4).

Figuur 4: Het onderzoeksgebied is niet verdacht op het aantreffen van ontplofbare oorlogsresten.

IDDS Explosieven B.V. streeft naar een zo groot mogelijke representativiteit van het onderzoek. Een QuickScan Ontplofbare Oorlogsresten is echter gebaseerd op een beknopt bronnenonderzoek en betreft geen compleet historisch vooronderzoek conform het Certificatieschema Vooronderzoek en Risicoanalyse ontplofbare oorlogsresten (CS-VROO). Het blijft zodoende mogelijk dat relevante informatie niet achterhaald is. Daarom zijn IDDS Groep, IDDS Explosieven B.V. en IDDS niet juridisch aansprakelijk voor de inhoud van dit document en niet voor welke schade dan ook, direct en/of indirect, op welke wijze ontstaan door en/of voortvloeiend uit het gebruik van de informatie in dit document.

3.2 Advies

Het onderzoeksgebied is niet verdacht op het aantreffen van ontplofbare oorlogsresten. De voorgenomen werkzaamheden kunnen plaatsvinden binnen de contouren van het onderzoeksgebied zoals weergegeven in figuur 1 zonder dat vervolgstappen ondernomen hoeven te worden in de explosievenopsporing. Hoewel er geen feitelijk aantoonbare aanleiding is het onderzoeksgebied verdacht te verklaren, adviseert IDDS Explosieven B.V. u om het uitvoerend personeel voorafgaand aan werkzaamheden in de te bewerken gebieden altijd te instrueren aan de hand van het Protocol spontaan aantreffen ontplofbare oorlogsresten (zie bijlage 1). De belangrijkste punten hieruit:

1. Staak onmiddellijk de werkzaamheden nabij het verdachte object;
2. Kom niet aan het object, verplaats deze niet en breng geen markeringen aan;
3. Neem contact op met de politie 0900-8844;
4. Zet de omgeving af en laat niemand toe;
5. Houd het object (op afstand) in de gaten tot de politie of de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) ter plekke is;
6. Hervat de werkzaamheden pas na overleg met de politie.

In het geval van het onverhoopt aantreffen van munitieverdachte objecten nooit en te nimmer verdere acties te ondernemen behalve direct contact op te nemen met de politie op telefoonnummer: 0900-8844.

Bijlage 1: Protocol spontaan aantreffen ontplofbare oorlogsresten

Protocol voor het spontaan aantreffen van (vermoedelijk) ontplofbare oorlogsresten tijdens werkzaamheden

Doel

Het doel van dit protocol is het beschrijven hoe de betrokken medewerkers dienen te handelen bij het spontaan aantreffen van ontplofbare oorlogsresten (hierna: OO) bij de uitvoering van (grondroerende) werkzaamheden. Door het volgen van dit protocol wordt onveilig handelen met mogelijke gevolgen voor personeel en materieel voorkomen.

Inleiding

Bij bodemroerende werkzaamheden kunnen in Nederland (restanten van) OO uit de Tweede Wereldoorlog aangetroffen worden. Nederland is immers vijf jaar lang oorlogsgebied geweest.

Om het risico op het aantreffen van dergelijke OO te verkleinen kan een historisch vooronderzoek uitgevoerd worden. Dit onderzoek bepaald of het gebied verdacht is op OO. Aansluitend kan een opsporingsonderzoek uitgevoerd worden voor het daadwerkelijk opsporen van OO. Hoewel het risico op het aantreffen van OO middels opsporing geminimaliseerd wordt, is het niet geheel uit te sluiten dat tijdens grondroerende werkzaamheden spontane vondsten van OO worden gedaan. Ook in gebieden waar op basis van ervaring of onderzoek geen OO worden verwacht, kunnen deze aangetroffen worden.

In dit protocol wordt beschreven hoe men om dient te gaan met het vinden van vermoedelijke OO en hoe er gehandeld dient te worden in een dergelijk geval. De beschrijving van de handelswijze kan opgedeeld worden in drie fasen:

1. Voor aanvang van de werkzaamheden;
2. Bij het aantreffen van een verdacht object;
3. Afhandeling door de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD).

Bij dit protocol zijn enkele voorbeelden van OO weergegeven om het herkennen van dergelijke objecten enigszins te vergemakkelijken (zie bijlage). De beoogde resultaten van dit protocol zijn de spoedige ruiming van het verdachte object, het voorkomen van onnodige risico's en het creëren van een veilige werkomgeving.

Aantreffen van een verdacht mogelijk explosief object

Bij het aantreffen van een object, een OO, of door de vinder als zowaar wordt aangemerkt is het van groot belang dat de vinder correct handelt. De manier van handelen wordt hieronder besproken en staat stapsgewijs aangegeven.

De vinder van het object dient er voor te zorgen dat:

- De werkzaamheden direct na de vondst worden stil gelegd nabij het verdachte object (50 meter rond de locatie van het object);
- Het object **NIET** wordt beroerd;
- Het object **NIET** wordt verplaatst;
- Het object wordt **NIET** gemarkeerd;
- Omgeving van het object afzetten en zo veel mogelijk vrijhouden van personen;
- Verdacht object in de gaten houden totdat politie of EODD arriveert;

De vinder van het object of een door hem toegewezen persoon zal zo spoedig mogelijk het bevoegd gezag of diens vertegenwoordiger, de politie, over de vondst informeren. Tevens, indien het van toepassing is, de opdrachtgever/uitvoerder in kennis stellen van de vondst.

Bij het melden van de vondst van een vermoedelijk OO dient tenminste de volgende informatie doorgegeven te worden:

- Naam, functie en telefoonnummer van de melder;
- De ligplaats van het object;
- Een omschrijving van het object;
- Hoeveel objecten er zijn aangetroffen;
- Naam en telefoonnummer van de contactpersoon die bekend is met de ligplaats van het object;
- (Indien mogelijk) Een foto van het object.

Let op bij het vaststellen van de gegevens dat dit wordt gedaan zonder dat het voorwerp wordt bewogen of verplaatst. Wat betreft het vermelden van de afmetingen volstaat het geven van een schatting.

De aannemer/uitvoerder dient er vervolgens zorg voor te dragen dat de werkzaamheden in de omgeving van het object stilgelegd worden. Aanwezige personen dienen uit de omgeving van het object te worden verwijderd en te worden geïnformeerd over de aanwezigheid van de vondst met het verzoek dit niet uitgebreid te melden of door te geven zoals b.v. via sociale media. In overleg met de politie kunnen aanvullende maatregelen worden genomen zoals afscherming of afsluiting van het terrein. De politie geeft vervolgens de vondst van het vermoedelijke OO door aan de EODD.

Afhandeling door EODD

Door tussenkomst van de politie zal de komst van de EODD worden geregeld. Afhankelijk van het gevaar en de ligplaats kan dit op zeer korte termijn zijn. De EODD bepaalt, na een inspectie van het object op de vindplaats, welke vervolgstappen genomen dienen te worden. Het vervolg van de handelswijze wordt door de EODD afgestemd met het bevoegd gezag en de politie. Als wordt besloten tot ruiming van het object dan is de politie het aanspreekpunt voor de EODD (en indien nodig ook voor de aannemer).

Wanneer na identificatie door de EODD van het aangetroffen object blijkt dat het niet om een OO gaat, kunnen de werkzaamheden in overleg met de EODD weer worden hervat.

Indien het aangetroffen object inderdaad een OO betreft, worden door de EODD – in overleg met de politie en het Bevoegd Gezag – stappen genomen om het OO onschadelijk te maken. Nadat het OO onschadelijk is gemaakt dient in overleg tussen de opdrachtgever en een explosieven opsporingsbedrijf/EODD bepaald te worden of er sprake is van een incidentele vondst of van een verdacht gebied. In het eerste geval kunnen de werkzaamheden weer worden hervat. In het tweede geval blijven de werkzaamheden gestaakt en worden maatregelen genomen om het risico op het aantreffen van verdere OO te minimaliseren. Bij het uitvoeren van deze maatregelen kan een CS-OOO gecertificeerd opsporingsbedrijf worden ingeschakeld.

Aan de inzet van de EODD en de eventuele benodigde lokale dienstverlening (politie en dergelijke bij ontruiming) zijn geen kosten verbonden.

Betrokken instanties

Bevoegd Gezag

De burgemeester van de gemeente waarbinnen het verdacht object wordt aangetroffen is het Bevoegd Gezag. Het Bevoegd Gezag is binnen de gemeente verantwoordelijk voor het handhaven van de openbare orde en veiligheid en dient als zodanig betrokken te worden in de besluitvorming omtrent een eventuele ruiming van een OO. Namens Bevoegd Gezag kan een vertegenwoordiger optreden. In dit geval vaak de politie.

Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD)

De EODD is de enige instantie in Nederland die gerechtigd is OO te ruimen. Indien een verdacht object een OO blijkt te zijn, draagt deze instantie zorg voor de ruiming en adviseert het de politie en het Bevoegd Gezag over de te nemen stappen.

Explosieven opsporingsbedrijf

Medewerkers van een opsporingsbedrijf bezitten de kennis, vaardigheden en ontheffingen om explosieven op te sporen, te benaderen en te identificeren. Daarnaast kunnen zij medewerkers voorafgaande aan de werkzaamheden instrueren hoe zij om moeten gaan met de spontane vondst van verdachte objecten.

Politie

De politie heeft tot taak het handhaven van de openbare orde en veiligheid. Als zodanig neemt de politie een centrale rol in bij het veiligstellen van de omgeving en de communicatie met de EODD en het Bevoegd Gezag. Het nummer van de politie in geval OO worden aangetroffen is: 0900-8844.

VOORBEELDEN VAN ONTPLOFBARE OORLOGSRESTEN

Afwerpmunitie (bommen)

Klein kaliber munitie (geweerpatronen) tot kaliber 20 mm

Handgranaten

Geweergranaten

Munitie voor granaatwerpers

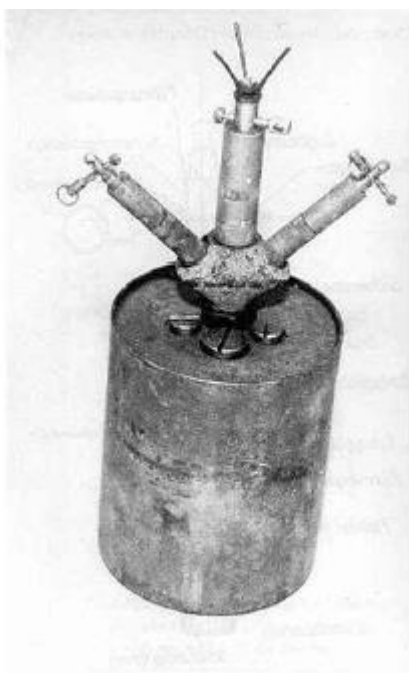
Raketten

Geschutmunitie vanaf kaliber 20 mm. (granaten en mortiergranaten)

Mijnen (anti-personeel en anti-tank)

Ontstekingsinrichtingen (van geschutmunitie)

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2